'అమ్మా! అమ్మా! వస్తున్నా!'

[కథానిక]

శ్రీ పంతుల శ్రీరామశాస్త్రి

ఇప్పుడంటే ఎవరికీ లెక్కలేకుండాపోయిందిగాని, ఒకప్పుడు టెయిలరువీరాస్వామి అన్న పేరు మాఊళ్లో నూరెవ్వరికీ లేదు. అతనిది మొదట ఈ ఊరు కాకపోయినా, వచ్చిన ఆరునెల్లలోనే ఊరంతా అతని పేరు వ్యాపించిపోయింది. ఊళ్లోకి ఏ కొత్త ఫాషను వచ్చినా అతని చేతిమీదుగా రావలసినదే. అసలు ఎవరయినా కొంచెం వింతగా ఉన్న చొక్కాగాని కోటుగాని తొడుక్కున్నా, అది వీరాస్వామి కుట్టినదంటే మరి మాట్లాడ్డానికి వీల్లేదు. శంఖంలో పోసిన తీర్థం. అతని టెయిలరింగుహోము మెయినురోడ్డు మీదికి లేకపోతే నేం, ఫాషను పనివాడితనం కావలసిన వాళ్ళంతా అతనిదగ్గరకే వెళ్తూండేవారు. అయితే అతనికి ఇంకొకకీర్తికూడా ఉండేది. పని ఒప్పుకున్నాడంటే అన్ననాటికి ఖచ్చితంగా చేసి ఇచ్చేసేడన్నమాటే. కాక, కేవలం మెషినుమీద పనిచెయ్యడానికే తనదగ్గర నలుగురు పనివాళ్ళూ తప్ప, కత్తిరింపు యావత్తూ తను స్వయంగా చెయ్యవలసిందే. ఎవరయినా హితకాంక్షులు "ఏమయ్యా వీరాస్వామీ, ఇంకపని ఇలా నావల్ల కాదని విడిచిపెట్టెయ్యకపోతే మరొక ఇద్దరు పెద్దపనివాళ్లను పెట్టుకొని, నువ్వు పైన అజమాయిషీ చెయ్యకూడదా? అసలు నువ్వింకా ఈవీథిపట్టుకుకూర్చోడమేమిటి? నువ్వే వస్తానంటే మెయినురోడ్డులో స్థలమే దొరక్కపోతుందా?" అని అన్న సమయాల్లో, "ఏదో బాబూ, ఇలా నడిచిపోతే చాలదా, ఆ పరమేశ్వరుడి కటాక్షం, ఒకళ్ల చేత పని చేయించి, వాళ్ళకి రావలసింది రాకుండా చేసిన పాతకం ఎందుకు బాబయ్యా! ఇప్పుడీకుఱ్ఱాళ్ళు నారంటే వీళ్ళు పనినేర్చుకొన్నాక, వాళ్లంటామన్నా నేనుండనియ్యను. ఏదో ఓమిషనుడొక్కటి సంపాదించిపెట్టి నీమానాన నువ్వు బతకరా బాబూ అని పంపించేస్తాను. ఇక నాకేమిటిబాబయ్యా, ఈ వీథిలో కాదు ఊరవతల ఉన్నా నేను చెయ్యగలిగిన పాటి పని రాకపోదు. అంతకంటే నాకు మరి ఆశ లేదు. అంతా ఆ సర్వేశ్వరుడి కృప" అని ఒకతరహా వేదాంతిలా మాట్లాడేవాడు.

అటువంటి వీరాస్వామికొట్టు ఎక్కడుందో ఇటీవలివాళ్ళకి చాలామందికి తెలియదు. మొదటినుంచీ తెలిసినవాళ్ళయినా, ఇప్పుడు వీరాస్వామికొట్టంటే అదొకమాదిరిగా ఏమిటో తమకే తెలుసునన్నట్లుగా తల పంకించి పెదవివిరిచేవాళ్ళే. ఎంత అభిమానం ఉన్నవాళ్ళయితేమట్టుకు ఇచ్చిన బట్టలు కుట్టకపోతేమానె, ఆరునెలలనాడయినా స్వస్వరూపంలో అయినా తిరిగిరాకుంటే ఎలా భరించగలరు? పూర్వం వీథిఅరుగులమీద కుడితట్టున ఒక మెషిను, ఎడమవైపున రెండుమెషీన్లు ఫాక్టరీచక్రాలకంటె నియామకంగా తిరుగుతూఉండేవి. కుడితట్టు మిగిలిన జాగాను అతను కత్తిరింపుబల్ల పెట్టుకొని కూర్చొనేవాడు. సమీపంలో కాజాలు కుట్టే కుఱ్ఱవాళ్ళు ఒకళ్ళిద్దరు ఉండేవారు. ఆరోజుల్లో అతని కొట్టు ఆ వీథికి సినీమాహాలువంటి అలంకారంగా ఉండేదన్నా వింత లేదు. అప్పుడు కొందరు, "ఏమోయి, నువ్వు ఒకపెద్ద బోర్డయినా కట్టవు" అంటే వీరాస్వామి రాగవరుసని 'జగమెరిగిన బ్రాహ్మణునకు జందెం ఏలా' అనేవాడు. ఇంటి చూరు బల్లకు కొంచెం వెనుకగా వాసాలకు

వేలగట్టిన ఐ. వీరాస్వామి, టెయిలరు (ఇంగ్లీషులో) అన్న చిన్న నల్లటి బోర్డుతప్ప మరేవిధమయిన పటాటోపమూ ఉండేది కాదు.

అప్పుడతను చెప్పినట్టే బోర్డు అవసరం ఉండేది కాదు. ఇప్పుడు అందుమీది అక్షరాలు చాలా భాగం అస్పష్టంగా అయిపోయేయి; కాక వాటి ప్రయోజనమూ అట్టే లేదు. ఏమంటే అసలు మనిషంటూ-ఇంటి దగ్గరఉండి ఎప్పుడయినా పనిచేస్తేకదూ. ఎడమవైపు చిన్న కొట్టూఅరుగూ కలిసి ఇప్పుడొక కిళ్లీసోడాదుకాణంగా పరిణమించాయి. వీరాస్వామి ఇంటిదగ్గర ఉన్నా లేక పోయినా, అరుగుకి అలంకారార్థం అన్నట్లుగా ఒక మెషీన్‌మాత్రం కుడి తట్టు కనిపిస్తూఉంటుంది. అంతే కాని, ఎవరూ బట్టలు కుట్టడంమాత్రం కనబడదు. అయితే అప్పుడప్పుడు సాయంకాలాలను, రాత్రి పదిగంటలవరకూ ఇంటిలోపలనుండి మెషీనుశబ్దం వినిపిస్తూ ఉంటుంది. అటువంటిసమయాల్లోమాత్రం వీథిఅరుగుమీద మెషీన్ కనబడదు.

ఆవేళ రాత్రి పదిగంటలు దాటిపోయింది. కాని, ఇంకా మెషీనుశబ్దం వినిపిస్తూనేఉంది. గదిలో ఒక పెద్ద పందిరిమంచం, రెండు చిన్న మంచాలూ, ఒక బట్టలుకుట్టే మెషీన్, బీరువా, ఒక టేబిలూ ప్రధానంగా ఉన్నాయి. గది ఒకమాదిరిగా విశాలమయినదేకాని, ఉన్న సామానుమూలాన మధ్యస్థలం అట్టే లేక కొంచెం ఇరుకుగా కనిపిస్తుంది. చిన్నమంచాలలో ఒకటి కిటికీకి దగ్గరగా ఉంది. ఆమంచంమీద తలగడ వేసుకొని, కిటికీకి ఆనుకొని ఉంది కాంతమ్మ. అసలే పాలిపోయిన మొగం, లోతుకు పోయిన కళ్ళు! ఆ మనిషి కిటికీలోంచి వచ్చిపడే వెన్నెలవెలుగులో మరీ బలహీనంగా కనిపిస్తూంది.

కిటికీలోంచి అలా చంద్రబింబంవంక చూస్తూంటే ఎందుకో సన్నని చిరునవ్వు ఆమె పెదవులమీద మెరిసింది. అంత లోతుకుపోయిన కళ్ళలోనూ ఏదో చిత్రమయిన వెలుగు వచ్చింది. అంతలో మెషీనుశబ్దం ఆగిపోయింది. నిశ్శబ్దంగా ఉండే చోట హఠాత్తుగా శబ్దం అయితే ఏలా గుంటుందో, ఎడతెగకుండా అయే శబ్దం ఆగిపోయీ అలాగే అనిపిస్తుంది. ఆమెదృష్టి చంద్రబింబంమీదనుండి మెషీనుమీద పనిచేస్తున్న కుమార్తె రేవతిముఖబింబంమీదికి ప్రసరించింది. కాని, అట్టేసేపు నిలవలేదు. మళ్ళీ చంద్రబింబంవంకకే దృష్టి తిరిగింది. కాని ఈమారు పెదవులు చిరునవ్వుతో వికసించలేదు. మీదిపెదవి కొద్దిగా వంగింది. ముకుపుటాలు కొద్దిగా పెద్దవయేయి. కళ్ళలో ఇందాకటి వట్టి వెలుగు కాక, చంద్రబింబాన్ని స్పష్టంగా కనబడనీయని నీటితెర ఏర్పడింది. అయితే ఈ పరిస్థితిని ఆమె సర్దుకొని, నవ్వూ ఏడుపూ రెండూ లేని, మామూలు మనిషి అవడానికి అట్టేసేపు పట్టలేదు. కాని, అంతలోనే ఎప్పటికంటే నిబ్బరంగా మెషీను శబ్దం కాసాగింది.

ఆమెమంచంమీద కొంచెం ముందుకు వంగి, "అమ్మాయి, రేవతమ్మా, మరి పడుకోకూడదూ? మొదటి ఆట సినీమామనుష్యులు వెళ్లిపోయి చాలాసేపయింది. గుమ్మంలో రాజమ్మ కొట్టుకూడా కట్టేసి వెళ్లిపోయింది." అంది. అంత బలహీనమయిన మనిషికి అంత నిండయిన గొంతు ఉందని అనుకోడం కష్టమే. కూతురు ఏమీ మాట్లాడకుండా పనిచేసుకోడం చూసి, "అమ్మాయి, మరి పదిగంటలకల్లా పడుకుంటానన్నావు, ఇప్పుడు పదిన్నర దాటిఉంటుందికదా, రేపు ఉదయం మళ్ళీ లేవడం కష్టం" అంది.

తన పని ఆపకుండానే రేవతి, "రేపు శనివారం అమ్మా. అయినా, ఇదుగో అయిపోయింది. ఎలాగూ ఆరెండు చొక్కాలూ అయిపోయేయికదా. ఇదొక్కటి ఉండిపోవడం ఎందుకని. ఇదయిపోగానే పడుకుంటాను. రేపు ఉదయం నువ్వు కత్తిరించి ఇచ్చేసేవంటే, ఆ జాకట్లూ గౌనులూ ఆదివారం సాయంకాలంలోపుని అయిపోతాయి."

"ఆఁ, ఎప్పుడో అయినప్పుడే అవుతాయి, నీకెందుకమ్మా. బాధ, నీచదువో, నీఆటో పాటో చూసుకోకుండాను."

"నా కిదే సరదాగా ఉందమ్మా, కాక, ఏం, ఇళ మరికొన్నాళ్లలో మూన్నాళ్లలో అందరూ ఏదో

ఒక వృత్తివిద్య నేర్చుకోవాలని పెడుతున్నారటమ్మా. కాదుగాని, అమ్మా, రేపుఉదయం, ఆ జాకట్లూ వాట్లో రోజులో ఒక్కొక్కటయినా నువ్వు నాచేత కత్తిరింపించాలి."

"అలాగేలే అమ్మా, మరిప్పుడు పడుక్కోకూడదా. రే పెలాగూ శెలవేకదా. ఆ మిగిలినది రేపు కుట్టకూడదా?"

"అంతా అయిపోయిందమ్మా, ఒక్క జేబు వెయ్యడమే ఉంది. రేపు పొద్దున కీపని మరి ఉంచకూడదని"

"మంచి పట్టుదలే. పోనీ, ఆకుట్టు ఏదో పూర్తిచేసి, కాజాలు కుట్టడం ఉదయానికి ఉంచెయ్యి."

"అలాగే ఉంచేస్తానుగాని, మరి నేను కుట్టుతూ ఉంటే, వింటూ పడుక్కొంటే నీకు నిద్రవస్తుందన్నావు?"

"నిజమే, ఇందాకా చిన్నకునుకు పట్టిందికూడాను. కాని, ఆ సినీమావాళ్లు తిరిగివచ్చేటప్పుడు కొట్టే సోడాల కుంయ్, కుంయ్ చప్పుడుతో మెలుకువ వచ్చేసింది."

"అయిపోయిందమ్మా నాపని. పోనీ, ఇప్పుడేదయినా పుస్తకం చదువుదునా అమ్మా!"

"ఇంత రాత్రప్పుడేం చదువుతావులే"

"ఎంతయితే నేమమ్మా. రేపు ఉదయం ఎన్నిగంటలకు లేచినా బాధలేదు. అమ్మా, అసలు రేపువంటే ఆలస్యంగా చేసుకొందాము. ఒకవేళ వంటయిపోయినా నేనూ పన్నెండుగంటలదాకా తినను. నాన్న రోజూ పన్నెండుగంటలకికదూ ఇంటికి వస్తున్నారు. నేను రేపు నాన్న వచ్చేదాకా ఉంటాను."

"అలాగే లే అమ్మా, రేపటిగురించి ఇప్పుడాలోచన ఎందుకు?"

"అందరూ ఎన్నో నెలలూ సంవత్సరాలగురించో ఆలోచిస్తారుకదా. అటువంటిది రేపటిగురించి ఆలోచించకూడదా? అయితే, మరేమిటి, తెలుగుపద్యాలు చదవమన్నావా? కథలు చదవమన్నావా?"

"పద్యాలెందుకులే శ్రమ. కథలే మెల్లిగా చదువుకో. నీకూ నాకూ ఇద్దరికీ నిద్రవస్తుంది"అంది.

కాంతమ్మ ఉద్దేశం సరిఅయినదే. చదవడం మొదలుపెట్టిన పదినిముషాల్లో రేవతి చదవడంలో తడబాటుపడడం, చదివిన వాక్యమే మళ్లీమళ్లీ చదువుతూ ఆగిపోతూఉండడం జరిగింది.

కాంతమ్మ మంచం దిగివెళ్లి, నెమ్మదిగా పుస్తకం తీసుకొని, "పడుకో అమ్మా, చాలా రాత్రి అయింది" అంది. ఆమాట సరిగా తెలియనేలేదు రేవతికి. కాంతమ్మ దీపం తగ్గించి, దానిని యథాస్థానాన మిషినుదగ్గరగా పెట్టివచ్చి కిటికీలోకి చూస్తూ కూర్చుంది. చందమామ కిటికీకి అందనంత ఎత్తుగా వెళ్లిపోయేడు. అక్కడయినా మబ్బులు కమ్మినట్లున్నాయి; వెన్నెల ఏమీ కాంతిమంతముగా లేదు. ఇందాకా చందమామ ఉన్నప్పుడు సరిగా కనబడని ఒకటిరెండు నక్షత్రాలు ఇప్పుడు స్పష్టంగా మినుకు మినుకు మంటున్నాయి. కొంచెంసేపు అలా చూసేసరికి తలనొప్పి వచ్చినట్లయింది.

లేచివెళ్లి దీపం తెచ్చి కిటికీలో పెట్టి, అమ్మాయి ఇందాకా చదివిన పుస్తకం తెచ్చుకొంది. కాని, తీరా తెచ్చుకొన్నాక చదవాలనిపించలేదు. పాపం, అమ్మాయి యింతరాత్రివరకూ కుడుతూనేవుంది. ఇక రేపొద్దున దానికోసమేకదా విడిచిపెట్టాలి. ఇప్పుడు ఎలాగూ నిద్రపట్టేది లేదు. ఆ కాజాలు కట్టేస్తే కాలక్షేపంగానయినా ఉంటుందనుకొని, వెళ్లి అమ్మాయి కుట్టిన చొక్కాలు తెచ్చి మంచంమీద పెట్టుకొని, కాజాలు ఒక్కొక్కటే కుట్టసాగింది. అలా కొంచెం కుడుతూ ఉండేసరికల్లా ఏదో ఆలోచన వచ్చేదికాబోలు, కొంతసేపు ఆగిపోతూఉండేది. కాని, ఇందాకా ఊరికే నక్షత్రాలవంక చూస్తూఉంటే వచ్చిన తలనొప్పిమాత్రం ఏమీ లేదు. న్యాయంగా తను పదినిమిషాల్లో చెయ్యవలసిన పనే కాని గంటపైగా అయినా పూర్తికాలేదు. అయినా కాంతమ్మకు విసుగు కలగలేదు. తను కాలక్షేపంకోసమేకదా ఈపని చేస్తున్నది......సుమారు పన్నెండున్నర అవుతూ ఉండగా నిద్రవచ్చినట్లయింది. అయినా చేతిలో ఉన్న

ఒక్కటీ పూర్తిచేయ్యా లనుకొంది. కాని అది పూర్తి కావడమే కనబడలేదు. అలా చిన్న కునుకు వస్తూంది; పోతోంది.

అంతలో వీథితలుపు చప్పుడయింది. ఆ చప్పుడామెకు హృద్గతమయినది. మొదటి మారు చప్పుడుతోనే ఆమెనిద్ర అంతర్ధాన మయిపోయింది. కాని, ఆమె లేచివెళ్ళి తీసేలోపునే, వరసగా అదేధోరణిని చప్పుడు ఎడతెరిపిలేకుండా కాసాగింది.

కాంతమ్మకు నిజంగా కోపమే వచ్చిందిగాని' దానిని నవ్వులోకి మార్చుకొని, . తలుపు తీస్తూ, "ఎందుకంతలా చప్పుడుచెయ్యడం, అమ్మాయి నిద్రపోతూంది. ఇరుగుపొరుగులవాళ్లుకూడా నడిరాత్రి నిద్ర పాడయిందంటారు." అంది సస్మితంగా.

వీరాస్వామి ఏమీ సమాధానం చెప్పకుండా ఆమెమొగంలోకి తీక్ష్ణంగా చూచి, ఛర్రున వెళ్లి పెద్ద మంచంమీద కూలబడ్డాడు.

కాంతమ్మ గడియ వేసుకొని, నెమ్మదిగా వచ్చి' "ఒక్కమారు లేస్తే, దుప్పటి దులిపి పక్క పరుస్తాను" అంది.

వీరాస్వామి మంచంమీద అడ్డుగా గోడకు చేరగిలబడి, సగం కళ్లుమూసుకొని, "అవును, ఇప్పటివరకూ కానిది, ఇప్పుడు తీరికయింది. పక్క వేస్తుంటట పక్క. చాలిందికాదేమిటి, హుఁ" అన్నాడు.

కాంతమ్మకు తెలుసును ఇటువంటి సందర్భంలో తా నేమి మాట్లాడినా ధోరణి మరీ చెడుతుందనీ, అతను కోపం తెచ్చుకొని వీథిలోకి వెళ్లిపోతాడనీ. అంచేత మాట్లాడకుండా వెళ్లి తన మంచంమీద కూర్చుంది. ఇందాకా కొంచెం వస్తున్నట్లనిపించిన నిద్ర మాయమయిపోయింది. పోనీ, మళ్లీ కుదుతూఉంది, నిద్ర వస్తుందేమోనని. ఇందాకా ఆగిపోయిన పనిని అందుకొంది.

ఇంకా ఆమె ఆరంభించి ఒకనిమిషమయినా అయిందో లేదో, ఉరిమినట్లుగా వీరాస్వామి గొంతు వినిపించింది. "ఏం, పగలూ రాత్రీ ఇదే పని చేస్తున్నావని నాకు చూపెట్టడనికా? నిద్ర మానుకొని, ఇల్లాంటి తెలివితక్కువవెధవపన్లు చేస్తేనే ఆ దస్గు మరీ ఎక్కువవుతుంది" అన్నాడు.

"నిద్రపట్టకపోతేనే ఇలా కూర్చున్నాను. ఇంతసేపూ, పాపం, రేవతే, నేను వద్దంటున్నా వినకుండా ఇవి కుట్టింది. నాకు నిద్రరాలేదు. అయినా ఉదయం మళ్లీ అది చెయ్యవలసినదేకదా అని ఇలా చేస్తున్నాను."

"అంటే నీమాటేమిటి? నే నేపనీ చెయ్యక పోయినా నువ్వూ నీకూతురూ ఇద్దరూ కలిసి, నన్ను పోషిస్తున్నారనేకదూ. నేను కష్టపడిచేసి, తెచ్చినదంతా ఎవడికీ కనబడదు."

"మరి లేకపోతే మేం తెస్తున్నామా? తెస్తామా? ఏదో ఇంట్లో ఊరికే కూర్చోలేక ఊసుపోక చెయ్యడంగాని."

"ఊసు పోకపోతే మరోపనీ మరోపనీ లేదూ? ఇదొక్కటేనా? అసలు నామెషీనూ బట్టాపెట్టీ తియ్యవద్దని ఇదివర కెన్నోమార్లు చెప్పేను. ఇక నీ యిష్టం. అవతల అరుగుమీద రాజమ్మకిల్లీదుకాణం ఉందికదూ. ఇవతలి అరుగుమీద కాంతమ్మ కిల్లీదుకాణం, దానికూతురు మిషనుకొట్టూను. ఎలాగూ చేస్తూచేస్తూ దాన్లో దొంగతనం ఎందుకు?"

'మరికొన్నాళ్లకి' అని కాంతమ్మ ఏమో చెప్పబోయింది. కాని అంతలో దగ్గుతెర బలంగా వచ్చింది. ఎలాగో సర్దుకొంటూ పెరట్లోకి వెళ్లింది. వీరాస్వామికి ఒక్కసారిగా కొత్త చైతన్యం వచ్చినట్టయింది. తానూ లేచి పెరట్లోకి వెళ్లేడు. అప్పటి కింకా కాంతమ్మ దగ్గుతూనే ఉంది. అంతసేపూ మసకమసకగా ఉండి అప్పుడే వెలుగెక్కిన ఉమ్మిలోని రక్తపు ఎరుపు మరీ భయంకరంగా కనిపించింది వీరాస్వామికి. నెమ్మదిగా ఆమెను పట్టుకొని, "అస్తమానం ఇంతమేర రావడం ఎందుకు? ఆగదిలోనే ఇంత పొయ్యిబుగ్గి వేసిన మూకుడు ఒకటి ఉంచుకొంటే, మంచిదని చెప్పేను కదూ" అన్నాడు.

సగం ఎగఊపిరితోనే, కాంతమ్మ, "నాకేం బాధలేదు. అమ్మాయి భయపడుతుంది. ఇక్కడయితే

"రెండుచెంబుల నీళ్ళు పోస్తే అవతలికి కడుక్కుపోతుంది" అని చెంబు కుండీలో ముంచుతూ ఉంటే, వీరాస్వామి చెంబు అందుకొని, తానే నీళ్ళుపోసి, ఆమెను నెమ్మదిగా తన ఒంటికి ఆనించుకొని, తీసుకొనివెళ్ళి మంచం మీద కూర్చోబెట్టి తాను పక్కనే కూర్చున్నాడు. కాంతమ్మ కొంచెం సర్దుకొని, "నిద్ర వస్తున్నది కాబోలు, పడుక్కో కూడదూ" అంది.

అతను "అలాగే, నా పడుకోడాని కేముంది? నువ్వు పడుక్కో." అని తాను మంచంచివరకు జరిగి, తన తొడమీద ఆమెతల ఉంచి, "ఇలా పడుక్కో, మెల్లిగా. జోకొడుదునా, అసలే వంట్లో బాగులేదు కదా, ఇంత రాత్రిదాకా నిద్ర మానుకుంటావా, ఇదంతా నామీద కోపమేకదూ" అన్నాడు.

ఈ మంత్రంతో కాంతమ్మ తన కోపాన్నే కాదు, జబ్బునుకూడా మరిచిపోగలిగింది. పెళ్ళయిన కొత్త రోజుల్లో, తను బలంగా ఆరోగ్యంగా ఉండినప్పుడు, తనకు కోపం వస్తే భర్త అనునయిస్తూంటే పొందిన అనుభూతివంటి అనుభూతిని పొందగలిగింది ఆ మధురస్పర్శతో, ఆ మృదువాక్యాలతో.

అతను నిద్రపొమ్మన్నాడేగాని, ఆమె నిద్రపోవడం అతనికి ఇష్టమూ? ఆమెకుమాత్రం అంతటి ఆనందసమయంలో నిద్రవస్తుందా? చాలాసేపు అతి అన్యోన్యంగా, ఇటీవలి చిక్కుల నేమాత్రం జ్ఞప్తికి తెచ్చుకోకుండా, వెనుకటి రోజులలోని మధురిమను సంస్మరించుకొంటూ, భవిష్యత్తులో చెయ్యవలసిన కార్యక్రమంగురించి కలలుకంటూ, గడిపేరు. కలలంటే కొన్ని మరీ అసంభవంగా కనిపించేవి కావు. రాజమ్మ కిల్లీదుకాణం ఎత్తిపెట్టించేయడం, ఇల్లు కొనుక్కున్నాయనకు బాకీపడిన రెండు నెలల అద్దె చెల్లించేసి అవతలి గదిలో ఆయన పెట్టిన బస్తాలు తీయించెయ్యడం, అమ్మాయి చదువుకోవాలనుకున్నంతవరకూ ఎంతయినా సరే చదివించడం, మళ్లీ కొద్దిరోజుల్లో పని బాగా సాగడంతో, ఒక రెండువందలరూపాయలు పట్టుకొని వెళ్లి పెద్ద డాక్టరుగారి చేతిలో పెట్టి, బాబూ, అప్పుడు నాకు అంత చచ్చివంత జబ్బు చేస్తే, మీరే దేవుడిలా బ్రతికించేరు. ఇప్పుడు మీరే ఎట్లాగో మాట దక్కించుకోవాలనడం...ఇటువంటివే కలలు.

ఇద్దరికీ లోపల్లోపల ఇది మరి నయం అయే జబ్బుకాదేమో నన్న భయం ఉంది కాని ఒకరి సముఖంలో ఇంకొకరికి ఆమాట అనడానికి ఇష్టంలేదు.

అత నింకా అలా మాట్లాడుతూ ఉండగానే ఆమెకు నిద్రపట్టింది. తనకూ కొంచెం నిద్రవస్తున్నట్టనిపించింది. మెల్లగా ఆమెతలను తలగడమీద ఉంచి తాను వెళ్లి తన మంచంమీద పడుకొన్నాడు.

తరవాత ఒక గంటలోపునే మళ్ళీ దగ్గు వచ్చి లేచిన కాంతమ్మ తెల్లవారేవరకూ మేలుకొనే ఉండడం అతనికి తెలియనే తెలియదు.

ఉదయం నిద్రలేచిన వీరాస్వామి, తొలినాటి రాత్రి వీరాస్వామి కాడు. 'వెధవది కాఫీగుండకూడా లేకపోతే, ఇక ఇల్లెందుకు దరిద్రం' అని విసుక్కోసాగాడు.

కాంతమ్మ "ఇదిగో ఎంత, అమ్మాయిని లేపి, ఎదురింటి రామన్నగారింటి దగ్గరనుండి తెప్పిస్తా"నంటూ ఉంటే, "ఎందుకూ? అక్కర్లేదు, నేనే పోయి తాగి వస్తాను. దాన్ని లేపకు. పడుకోనీ. ఏమయినా చిల్లర డబ్బులుంటే ఇలా పారెయ్యి" అన్నాడు. అసలు నిజానికి వీరాస్వామికి కూతురు రేవతిదగ్గర ఒకరకం మొగమాటం ఏర్పడింది ఇటీవల తాను ఇంటికి సరిగా రాకపోయినదగ్గరనుంచీను. తాను వచ్చినా రాకపోయినా, స్కూలుకు వెళ్లినప్పుడో రాత్రో నాన్న వస్తున్నారనీ, ఇప్పుడిప్పుడే మళ్లీ వీధిలోకి వెళ్లిపోయేరనీ కాంతమ్మ కూతురితో అబద్ధాలు చెప్తున్నట్లు అతని కేం తెలుసును? తొందరతొందరగా వెళ్లిపోయాడు కాఫీక్లబ్బుకని. ఆ పోవడం అంతే. మళ్లీ రెండురోజులనాడు రాత్రి ఒంటిగంటకే రాక.

* * * *

పెద్ద మంచమూ బీరువా టేబిలూ లేకపోవడం వల్ల ఆగదే ఇప్పుడు వెనుకటికంటె విశాలంగా కనిపిస్తోంది. తల్లీకూతుళ్ళిద్దరూ మాత్రం యథాస్థానాలలోనే ఉన్నారు, కూతురు మెషీనుమీద కుట్టుతూ,

తల్లి మంచంమీద కూర్చుని. అయితే అప్పటికంటె తల్లి మరీ బలహీనంగా తయారయింది. కూతురు పనిలో అప్పటికంటే ఎక్కువ నైపుణ్యం సంపాదించింది. అంతేకాదు, అప్పటిలాగ తల్లి కిటికీలోకి శూన్యదృక్కులతో చూస్తూ కూర్చోలేదు. అప్పటికంటేకూడా బలహీనమయిన వేళ్ళతోనే కాజాలు కుట్టడం, బొగు పొయ్యడం మొదలయిన పనులు చేస్తూంది.

రేవతి చేతిలోని పని అయిపోయేక ఇంకొకటి తీస్తూ "ఎందుకమ్మా నీకు శ్రమ, పడుకోకూడదా, పొద్దున్న పొరుగువాళ్ళ జానకి చేసేస్తుందికదా, లేకపోతే నేనే చేసేస్తాను."

"బాగుందమ్మాయి నీమాట. నిన్ను ఒక్కర్తెను ఇలా రాత్రంతా పని చెయ్యమని చెప్పి, నన్ను హాయిగా నిద్రపొమ్మన్నావా ?"

"మరి నాకు నువ్వు హాయిగా నిద్రపోవడమే కావాలి."

"అందుకయినా ఇప్పుడేదో ఇలా కొంత పని చేస్తే తరవాత కొంతసేపయినా నిద్రపడుతుంది. అయినా నువ్వు నీచదువుకూడా మానుకొని, రాత్రిం బగళ్ళు తిన్నగా తిండయినా తినకుండా, ఇంతపని చెయ్యడం ఏమీ బాగులేదమ్మాయి."

"ఒస్, ఎంతపనికీ, ఏముంది. ఈ ఒక్క నెల్లాళ్ళే కదా. తరవాత పండుగ వెళ్ళేక, మనం చేస్తామన్నా అట్టే పనిరాదు. కాని, అమ్మా, ఒక్క సంగతి..."

"ఏమిటమ్మా ? చెప్పు."

"మరి చేస్తావా, నేను చెప్పినట్టు ?"

"ఏమిటమ్మా ? చెప్పుదూ."

"ఏమీ లేదమ్మా, ఈ కుట్టుకూలి అంతా నాకే ఇచ్చెయ్యాలి. ఇందులో మరి నువ్వేమీ తీసుకోకూడదు. నే నేం చేసినాసరే అడగకూడదు. నాకు వేరేపనుంది."

"అలాగే కానీ అమ్మా"

"ఆఁ, అలాగే అంటావు. ఏదేదో ఖర్చు చేసేస్తావు. ఇప్పుడు నాకు ఈఉన్న బట్టలు చాలును. అయినా మరి స్కూలుకు వెళ్ళనుకదా. నువ్విప్పుడు నాదగ్గర అలాగే అంటావు, నాన్న వచ్చేసరికల్లా ఎక్కడెక్కడ మూల నున్నదీ తీసిఇచ్చేస్తావు. మరి ఈమారు ఇదేమీ ముట్టుకోడానికి వీల్లేదుసుమా. నేను అంతా బాగా లెక్క వేసేను. ఇప్పుడు నాచిన్న సందుగపెట్టిలో ఉన్న ఇరవైఎనిమిది రూపాయలూ, ఈపండుగలోపున ఇప్పటికంటే పని ఎక్కువే ఉంటుందిగాని తక్కువ ఉండదుగదా, మన ఇంటిఖర్చులు పోను, అంతా రెండువందలరూపాయ లవుతుంది. ఆ రెండువందలూ పెడితే......"

"ఒక చిన్న బంగారపుగొలుసు వస్తుంది నీకు"

"నాకు గొలు సెందుకమ్మా, ఇంకా కావాలంటే ఈ చెవుల జూమకాలే అమ్మేద్దా మనుకొంటున్నాను. రెండువందలు పెడితే అక్కడి శానిటోరియంలో రెండునెల్లు నువ్వు ఉండవచ్చునట, పెద్ద డాక్టరుగారు చెప్పారు. తరవాత నెలనెలా వంద చొప్పున తెస్తాను."

"బాగుందమ్మా, ఇదా నీ ఆలోచన? అందుకయితే నువ్వేం కష్టపడకు. అక్కడికి వెళ్ళినందువల్ల ఏమీ లాభంలేదు. బాగా డబ్బున్నవాళ్ళు మరి కొద్దిరోజులు బతకడానికీ, తాము బాధపడుతూ తక్కినవాళ్లను బాధపెట్టడానికీని."

"అదేమిటమ్మా నువ్విలా అంటావు. నేను పెద్ద డాక్టరుగారినే అడిగాను. ఆయన చెప్పేరు మీఅమ్మకేం భయంలేదమ్మాయి అని. అయినా అక్కడికి వెళ్ళి ఉంటే వేగం బాగయిపోతుం దన్నారు. అసలు ఇప్పటిలాగ అప్పుడు నేను కుట్టుపని మొదలుపెట్టిన దగ్గరనుండీ పనిచేసిఉంటేనా ! ఈపాటికే రెండు వందలూ వచ్చిఉండును."

"ఇప్పుడుమాత్రం రాలేదేమిటి ? మరి ఇంటి ఖర్చంతా నీసంపాదనేకదూ." అంది కాంతమ్మ. ఈమాట అప్రయత్నంగా తననోటను రావడంతో కాంతమ్మ కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగేయి. చేస్తున్నపని అలా పక్కన ఉంచి కిటికీవైపు తిరిగింది. కాని,

రేవతికి మాత్రం ఆమాటతో మరికొంత ఉత్సాహమే కలిగింది. ఏదో మనసులో పాడుకొంటూ కుట్టసాగింది.

మరికొంతసేపటికి కాంతమ్మ సర్దుకొని మళ్ళీ పని ఆరంభించింది.

రేవతి చేతిలోపని అయిపోగానే, అప్పటికి కుట్టిన మూర్తులెన్నో, వాటికి రావలసిన మజూరీ ఎంతో లెక్క వేసుకొని అవి గుడ్డపీలికతో కట్టి, శ్యామలాంబగారి జాకట్లు తీసింది.

అంతసేపూ ఇంక పని ఎత్తిపెట్టేస్తుంది కాబోలని ఆమెను గమనిస్తూఉంచిన కాంతమ్మ మరి ఊరుకోలేక, "పన్నెండుదగ్గర కావస్తూందికదా, మరి నువ్వు లేచుకొన్నంతసేపూ నేనూ ఇలా కూర్చుంటాను. నీయిష్టం" అంది.

రేవతి పర్దుబాటుగా "ఏముందమ్మా, ఇవి రెండే జాకట్లుకదూ. రేపుదయం వాళ్ళబ్బాయి వచ్చేసరికి వాళ్ళింటివన్నీ ఇచ్చేస్తే—ఇంకా వాళ్ళ పిల్లలకి పంట్లాలూ కోట్లూకూడా కుట్టాలిట." అని కొంచెం ఆగి, "కాని, అమ్మా, ఆవేళ నువ్వు అంత పట్టుదలపట్టి మెషీన్ అమ్మేస్తే నువ్వూ నేనూ నూతిలో పడిపోతామని అంత గట్టిగా చెప్పబట్టిగాని, లేకపోతే ఈసరికి ఇది తక్కిన బీరువా, పందిరిమంచం, టేబిలు, కుర్చీలు, బిందెలు, వీటితోపాటే అయిపోవును. ఈడబ్బుకూడా పట్టుకెళ్లి......" రేవతికి తన తండ్రి డబ్బుఖర్చుపెట్టే విధానాలు చూచాయగా తెలియకపోలేదు. కాని, తనే అనడానికి ఇష్టపడలేదు. అమ్మ ఏమీ మాట్లాడక పోవడం చూసి, "ఎప్పుడూ అంత నెమ్మదిగా ఊరుకొనేదానివి, ఆవేళ నీ కంత పట్టుదల ఎలా వచ్చిందో?" అంది.

"పట్టుదలా? నీ కోసమే నమ్మా. అది లేకపోతే డబ్బుమాట దేముడెఱుగును, నీ కసలే ఊసుపోదు. స్కూలుకుకూడా వెళ్లడం మానేసేవు. అయినా ఎలా వెళ్తావులే, ఒక నాలుగుజతల బట్టలయినా లేవుగదా."

"లేకేమమ్మా, ఉన్నాయి. ఇంకా ఆ పాతవి అక్కడక్కడ కొంచెం చిరిగినవి తీసి, ఎప్పుడయినా పని తక్కువగా ఉన్నప్పుడుగాని కుట్టేసుకుంటే నాకు కావలసినన్ని ఉన్నాయి, పరికిణీలూ జాకట్లూనూ. వోణీలు రెండూ ఇంకా కొత్తగానే ఉన్నాయి. నీకే, అసలు ఉన్నవే రెండు చీరలు. ఇదుగో ఈ పండుగ అయిపోనీ, అప్పుడు నిన్ను అక్కడికి దిగబెట్టేముందు కొనుక్కొందాం. అమ్మా, ఆ శానిటోరియంలోకి నన్ను రానిస్తారా? అయినా మరి నా కిక్కడ పని ఉంటుందిగాని, ప్రతి ఆదివారం పొద్దున్న బయలుదేరి వచ్చి సాయంకాలానికి తిరిగి వచ్చేస్తూఉంటాను. ఈ మెషీనంటూ ఉంటే చాలును. ఇదే మనని కాపాడుతుంది. నాన్న, ఆవేళ, ఎంతకి, రెండువందలకా బేరం కుదుర్చుకొనివచ్చారు?"

"ఉఁహుఁ, పూర్తిగా రెండు వందలూ లేదు. నూటతొంభైఏ నట."

"ఎంతయితేనేమి, రెండువందలు కాదు, మూడువందలైతేమాత్రం మరి మళ్ళీమళ్ళీ రాదుకదా! ఆ డబ్బు ఖర్చయిపోవడంతో సరి. ఇందాకా నువ్వు చెప్పినట్టు ఇప్పటికే మనకు ఆరెండువందలూ దీనిమీద వచ్చేసేయి. ఇది మన కింక ఉట్టినే ఉన్నట్టే. మా స్కూలులో పిల్ల సరస్వతి వీణ నేర్చుకొంటోంది. వీణ తీసినప్పుడల్లా దానికి దండం పెడుతుంది. అలాగే నాకూ పొద్దున్నే లక్ష్మీదేవిపటానికీ, తులిసమ్మకూ, నీకూ దండం పెట్టేక మెషీనుకుకూడా దండం పెట్టాలనిపిస్తుందమ్మా. ఏం, తప్పా?"

"తప్పేమీ లేదుగాని, మెషీను కేం ప్రాణం ఉందా?"

"అయితే మరి సరస్వతి వీణకుమాత్రం ప్రాణం ఉందేమిటి? కాకపోయినా, మనకు దేవుళ్ళేగాని, కాగితానికీ చెట్టుకూమాత్రం మన కున్నలాటి ప్రాణం ఉందా"

"ఏమోనమ్మా, నీతో నేను వాదించలేను. రైలుకూ, కారుకూ, సైకిలుకూ, మెషినుకూ ఎవళ్లూ దండం పెట్టడం, పూజచెయ్యడం నాకు తెలీదు."

"లేదమ్మా, హాస్పిటలుకు వెళ్ళేదారిలో ఒక పెద్ద టెయిలరుషాపుంది. అందులో ఆమిషను పక్కనే మన లక్ష్మీపటంలాటిదే, ఇంతకంటే చిన్నది

గాని, ఒక పటం ఉంది. రోజూ ఆ పటానికి నమస్కారంచేసి, హారతికర్పూరం హారతిచ్చి అగరువత్తి వెలిగించి పటానికి ఒకమూల తగిలించి, మెషినుకి దండం పెట్టినతరవాతగాని అత నేపనీ ముట్టుకోడట. అందుకే అంత బాగా ఉంది అతని పని. పెద్దవీథిలో బట్టల షాపులో సగంవాటా తీసుకొంటున్నాడట. ముసలివాడేగాని, అమ్మా, ఎంత జోరుగా కత్తిరిస్తాడనుకొన్నావు? అసలు కొల్తలు చూస్తున్నాడా అనిపిస్తుంది. మళ్ళీ అన్నీ ఒక అరంగుళమయినా అటూ ఇటూ కావుట. అతని దగ్గర కుట్టించినది ఏదయినా సరిగా లేదంటే, మళ్ళీ తనే స్వయంగా బట్ట కొని కుట్టిఇస్తాడట. అసలు ఎప్పుడూ ఇష్టపడకపోవం అంటూ ఉండదట. ఎప్పుడూ ముగ్గురు పనివాళ్లు పనిచేస్తూనే ఉంటారు. అయినా పని ఎక్కువేనట. అక్కడ ఇచ్చిన బట్టలు నెల్లాళ్లలో వచ్చినా వేగం వచ్చినట్టేనట. అయినా అతను మరి చెయ్యలేక, కొంతపని ఒదులుకుంటున్నాడట. అప్పుడు నాన్న ఈ ఊరొచ్చిన కొత్తలోనూ అలాగే ఉండేవి కాబోలు."

అంతసేపూ మాట్లాడకుండా వింటున్న కాంతమ్మకు ఎక్కడలేని ఉత్సాహంవచ్చింది. అదివరకు కొన్ని వందలమార్లు చెప్పుకొన్నవే అయినా, ఆ మొదటిరోజుల కబుర్లు తల్లీకూతుళ్లిద్దరికీ నిత్యనూతనంగా ఉండేవి. అలా వింటూండగా రేవతిపని తనకు తెలియకుండానే ఆగిపోయింది.

వినివిని రేవతి "అవునమ్మా. నాన్నకు ఆ ధర్మగుణం ఇప్పటికీ పోలేదు. ఎవడయినా అడుక్కొనేవాడు వస్తే, తన జేబులో డబ్బుండాలిగాని, అణో బేడో పావలో ఎంతో వాడి అదృష్టం, ఇచ్చేసేరన్నమాటే. కాక, తను ఇంటిదగ్గరున్నప్పుడు మనంగాని ముష్టివాడికి ఎవడికయినా బియ్యం నిండుకొన్నాయన్నామంటే, దగ్గర ఏది కనిపిస్తేఅది, గిన్నో, ముంతో, గ్లాసో, లేక తన బనీనో ఏదోఒకటి ఇచ్చి 'పోయి అమ్ముకోరా' అంటారు. అయితే అమ్మా అప్పటి రోజుల్లో ఇంతేసి మజూరీరేట్లు లేవుకదూ."

"ఇంతేసెక్కడమ్మా? అయితే ఆరోజుల్లో అన్నీ అంత చవకగానూ ఉండేవి."

"ఇప్పుడెంతరేట్లుంటే ఏంలాభం? మనకు బాగా పనిచేసే కుఱ్ఱాడొకడు, మరొక్క మెషినూ ఉంటే బాగుండును. ఈ ఒక్కదానిమీద ఏమాత్రం చెయ్యగలం. అప్పుడు నాలుగు మెషిన్లకూ నిండుగా పని ఉండేదికదూ?"

"నాలుగేమిటమ్మా, చెప్తే వింతగా ఉంటుందిగాని, పధ్నాలుగింటికయినా సరిపడే పని వచ్చేదంటే నమ్ము. అప్పుడేగాని, పెద్దబజార్లోకి మార్చేసి, ఆ రకంగా మరొక్క పదేళ్లు చేసిఉంటే..."

"ఈపాటికి మనకూ ఓ పెద్ద మేడ, బట్టలషాపు ఉండును. నీ జబ్బుకు మందుకుకూడా, ఇక్కడ కాకపోతే, మరెక్కడికయినా సరే, ఎంత ఖర్చయినా సరే..."

తన మనసులో ఉన్నమాట అనకుండా ఉండలేకపోయింది కాంతమ్మ. "మీనాన్నే సరిగా పనిచేస్తూ మామూలుగా ఉంటూఉంటే, జబ్బింతవరకూ రాకనేపోనమ్మా" అంది. అనేసిందిగాని, ఎందుకన్నానా అని తరవాత నొచ్చుకొంది.

"ఇప్పుడయినా, అమ్మా అక్కడికి వెళ్ళినా బాగుకాదంటావా?"

తన సంగతి బాగానే తెలుస్తూన్నా, "ఎందుకు బాగుకాదమ్మా, అసలు నువ్వు మొన్న హాస్పిటలునుండి తెచ్చిన మందుతో చాలా గుణం కనిపించింది. దగ్గువచ్చినా, ఊపిరి హాయిగా తీసుకోబడుతూంది. గుండెల్లో తేలికగా ఉంది."

"ఇప్పుడు మరొక్క మోతాదు ఇస్తానుండమ్మా" అంటూ లేచింది రేవతి.

"ఇందాకా తాగానుకాని, పోనీ, తే, హాయిగా నిద్రపడుతుంది. మరి పడుకొంటావా? పన్నెండు పూర్తయింది."

"అలాగేనమ్మా. ఇదుగో ఇంద, మరొక పది నిమిషాల్లో అయిపోతుంది. పడుకొంటే, నాకేం

నీలాగ కాదు, వెంటనే నిద్రపట్టిపోతుంది. మళ్ళీ ఉదయం అయిదుగంటలకుగాని లేచేది లేదు."

"అయితే మరింకా పడుకోవా? ఇంద, గ్లాసు. ఆ కొంచెంపనీ ఉండిపోతేనేమి? కావా లంటే తెల్లవారుజామున నాలుగుగంటలకు లేపుతాను."

"ఆఁ, ఆలాగే అంటావు. ఏడుగంటలదాకా నే న్లేవకపోయినా ఊరుకొంటావు. ఏమమ్మా అంటే నేనూ ఇప్పుడే లేచానంటావు."

"మరయితే నామాట నమ్మకం లేదా అమ్మాయి?"

"ఇప్పుడిప్పుడు అయిపోతున్నదానికి మరెందు కమ్మా. నువ్వే మునుపు చెప్పేదానివి నాచదువు గురించి, ఎప్పుడు చెయ్యవలసిన పని అప్పుడే వెంటనే చెయ్యడం మంచిదిగాని, వాయిదా వెయ్యకూడదని"

"అలాగని, ఒక్కమారే, ఎడతెరపి లేకుండా చేస్తారా? మరి నేను పడుకొంటున్నాను. నీయిష్టం, నువ్వెప్పుడు పడుకొంటావో," అని కళ్ళు మూసుకొని కిటికీతట్టు తిరిగి పడుకొంది కాంతమ్మ. నిజంగా అన్నట్లుగానే చేతిలో పని అయిపోగానే పదినిమిషాలలో కూతురు పడుకోడం గమనించి, తృప్తిగా లేచి, ఆకాశాన్ని చూస్తూ కూర్చుంది ఎందుకో ఎదురు చూస్తున్నట్లుగా.

*   *   *

రెండురోజుల్లో పండగ వస్తూంది. ఎంత చెప్పినా వినకుండా రేవతి, రాత్రి మూడుగంటల దాకా కుట్టి, ఇక మిగిలినవి రేపురాత్రిలోగా కుట్టి ఇచ్చేయగలనని నిబ్బరంగా అనుకొని, అప్పుడే పడుకొంది.

ఒంటిగంటప్రాంతంలో కొద్దిగా నిద్రపోయి లేచిన కాంతమ్మకు రేవతి మూడవుతున్నా ఇంకా కుట్టుతూండడం ఎంతో కష్టమనిపించింది. కాని, మరి వాదించి లాభం లేదు. తన పట్టుదలే తనదితప్ప ఏం చెప్పినా వినిపించుకోదు అమ్మాయి.

రేవతికి బాగా నిద్రపట్టనిచ్చి లేచి, మిగిలి ఉన్న గుడ్డలు తీసి దగ్గర పెట్టుకొని, కుట్టడానికి కూర్చుంది. కూతురు కష్టపడుతోందన్న విచారం అయితే తనకు ఎక్కువగా ఉందిగాని, తనకుమాత్రం ఈమధ్యను కొన్ని రాత్రులుగా, నిద్ర ఉందా? కాక, శరీరంలో ఏమయినా శక్తి ఉంటేకదూ. అయినా, ఏమో తాను భయపడినంత పాడుగా లేదు. అలా కుడుతూఉంటే, కొంచెంకొంచెం తొందరగా కూడా పని నడుస్తున్నట్టు కనిపించసాగింది. ఊరికే కూర్చుంటే ఊపిరితీసుకోడం కష్టంగా ఉన్నట్టుందిగాని, ఇలా పనిచేస్తూఉంటే ఏమీ లేదు, అనుకొని ఇంకా తొందరగా ఉత్సాహంగా కుట్టసాగింది.

నాలుగుగంటలప్రాంతంలో దగ్గు విపరీతంగా వచ్చింది. లేవాలంటే మామూలుగా లేచేట్టు లేవబడ లేదు. ఎలాగో పెరటిలోకి వెళ్లింది. మామూలుకంటె ఎక్కువ రక్తం పడింది. వెంటనే కడగడానికి కుండిలో నీళ్ళు లేకపోయేయి. సరే, తెల్లవారేక కడుక్కో వచ్చని, మెల్లగా ఇంట్లోకి వచ్చి, ఎందుకయినా మంచిదని అమ్మాయి తెచ్చిన మందు మరొక మోతాదు తాగి, మళ్ళీ కుట్టడానికి కూర్చుంది.

తెలతెలవారుతూఉండగా రేవతికి మెలకువ వచ్చింది తన మంచానికి ఎదురుగా ఉన్న లక్ష్మీదేవి పటానికి నమస్కరించి పెరట్లో తులసమ్మకు నమస్కారం చెయ్యడానికి వెళ్ళింది.

నూతిగచ్చుమీద, అబ్బ, రక్తం, ఎంత రక్తం, మరక కట్టేసింది. ఎప్పటికప్పుడు కడిగేసేది, రాత్రి కడగలేకపోయిందికాబోలు. ఎంత బాధపడ్డదో? ఇన్ని తలపులూ క్షణంలో మెరిసేయి. గబగబా అమ్మా అమ్మా అనుకొంటూ గదిలోనికి వెళ్లింది.

మంచంమీద అమ్మ లేదు. ఎక్కడికి వెళ్లింది చెప్మా? ఆఁ. ఏమిటిది? కిందను పడుకొందేం చేతో? పడిపోయింది కాబోలు.

"అమ్మా అమ్మా, లే, లే, కిందను పడుకొన్నా వేమిటి" అంటూ లేపబోయింది.

అసలు స్పర్శలోనే ఏదో కొత్తగా తగిలింది. కళ్లు నిద్రపోతున్నట్టూ లేవు, మేలుకొనిఉన్నట్టూ లేవు. మరేమనడానికీ తోచక ముందు మంచంమీదికి

తీసుకొని వెళ్ళాలని లేపబోయింది. ఎలాగో అతికష్టం మీద నిలబెట్టి, అటు కుడిచేతితట్టు వెళ్ళి నడిపిద్దామనుకొంది. ఇంతలో తన పట్టు జారి శరీరము గుల్లగా ఉన్న కర్రవలె నేలను పడిపోయింది. అప్పటికీ రేవతికి ఇంకా జరగవలసిన దేదో జరిగిపోయిందన్న నమ్మకం కలగలేదు. మంచం కొంచెం దగ్గరగా ఈడ్చి, ఈమారు మరి నిలబెట్టకుండా 'అమ్మ ఎంత బరువుగనక, దూదికన్నా తేలిక' అనుకొని మెల్లగా ఎత్తి మంచంమీద పడుకోబెట్టి, "అమ్మా, మరి మాట్లాడవుటమ్మా. రాత్రి నేను పడుకొన్నాక నువ్వు కుట్టేవుకదూ. అందుకే ఇంతలా నిద్రపట్టింది. పోనీ పడుకో" అని కొంచెం ఎడంగా వచ్చింది.

అంతలో, "మరెక్కడ నిద్ర, ఇక ఒకటే పెద్ద నిద్ర, మీ అమ్మ చచ్చిపోయింది."అని ఎవరో తన చెవిలో చెప్పినట్టయింది.

"ఆఁఆఁ, నే నమ్మను. రాత్రి అంత బాగా మాట్లాడింది. అబ్బే, లేదు. నిద్రే. ఈమధ్యని నాతో పాటు మేలుకొంటున్నది. అసలే జబ్బు. అంచేత నిద్ర బాగా పట్టింది. అంతే కదమ్మా, అవు నంతే అనమ్మా, లేవవూ? లేవవూ? నా కేమిటో భయంగా ఉంది లేవవూ? ఇదుగో ఇవాళ వాళ్లు ఆ డబ్బిస్తే రెండువందలూ పూర్తవుతుంది. ఇక్కడుండి మరి లాభంలేదు; అక్కడికే వెళ్లాలన్నారు డాక్టరుగారు. ఎప్పటిదాకానో ఎందుకు? ఇవాళే వెళ్దాము. అమ్మా, అమ్మా, లేవవూ, అయితే మరి మాటాడవూ? ఇంతేనా? ఉండు మరయితే, నేనూ నీలాగే పడుకొని నీదగ్గరకే వస్తాను. ఇదుగో పడుకొన్నానా, ఇంక వచ్చేస్తున్నాను. ఇప్పుడే. ఏమీ ఆలస్యంలేదు."

*   *   *

ఆసాయంత్రం వీరాస్వామి ఇంటికి వచ్చి, తలుపు పిలిచిపిలిచి విసిగి, గట్టిగా కాలితో తంతే అదివరకే సగం ఊడిపోతున్న గడియ పూర్తిగా ఊడిపోయి తలుపు తెరుచుకుంది. 'ఏం చచ్చేరా? ఎంత పిలిచినా పలకరు' అంటూ లోపలకి ప్రవేశించిన అతనికి ఎదురుగా కనబడిన దృశ్యంతో కళ్లు చీకట్లుకమ్మేయి. ఎలాగో వెళ్లి మంచందగ్గర మోకరిలబడ్డాడు. ముట్టుకొని చూసేడు. అంతే. అయిపోయింది. మరి ఏ అనుమానమూ లేదు. లేకపోతే వస్తూనే అటువంటి నీచమయిన తిట్టు తననోట ఎందుకు వస్తుంది? అయినా ఇద్దరూ ఒక్కమా రెలాగో? ఏమో ఏదయినా విషం పుచ్చేసుకొన్నారేమో తను పెట్టే బాధలు భరించలేక. ఏదో నిశ్చయంచేసుకొన్నవాడులా లేచి, పెరటిలోకి వెళ్లి నూతిదగ్గర రక్తంమరకలు చూసి, పాపం, ఎంత బాధ పడిందోకదా, సరే ఇక నేనూ ఉండనుకదా. ఈ వెధవ ఈత రాబట్టికదా ఇప్పుడీ తాడు విప్పుకొని ఇంతపని చెయ్యవలసివస్తున్న దనుకొని, కోపంగా బాల్చీ నూతిలో పడేసి గబగబ గదిలోకి వెళ్ళేడు.

అంతా సిద్ధమయి ఇంక క్షణంలో బుఱ్ఱ దూర్చేస్తాడనగా "అమ్మా, అమ్మా, వస్తున్నా, ఇదుగో, ఈవెధవ రైలింజను ఇంకా రాకుండాఉంది" అని కేక పెట్టింది రేవతి.

ఆ కేకతో వీరాస్వామి ప్రయత్నం పటాపంచలయిపోయింది. గబగబా ముడివిప్పి, తాడు ఇంకా దగ్గరలో కనిపిస్తూఉంటే, మళ్లీ ఏం దుర్బుద్ధి పుడుతుందో అని, తీసుకెళ్లి నూతిలో పారేసివచ్చి, "నేనెంత తెలివితక్కువవెధవని! నా బంగారుతల్లి ఇంకా బతికి ఉండగానే నేను కాసుకోలేకపోయేను. నాతల్లికి అమ్మా, నాన్నా లేకుండా చేస్తానా? ఇక నే లోటయినా రానిస్తానా?" అని లేపే ప్రయత్నం చేసేడు. ఏమీ ఫలితంలేకపోయింది. కాని, ఊపిరి బాగానే తీస్తున్నది. ఒళ్లు మామూలుగానే ఉంది. మరేం భయం లేదు. గాఢనిద్ర అనుకొని, ఎత్తి మంచంమీద పడుకోబెట్టేడు.

తరవాత లేచివెళ్ళి ఎవరినయినా పిలుద్దామనుకొన్నాడు గాని, ఈరకం జబ్బులో ఎవరూ రాకపోవచ్చును. కాక, వచ్చినా, ఉదయంలోపుని తీసుకొని వెళ్ళేది లేదుకదా అని అలా ఒక్కడూ నేలను మఠం వేసుకొని, తపస్సు చేస్తున్నట్లుగా కూర్చున్నాడు.

అదివరకు అతను మళ్లీ తాను దారిలో పడాలనుకొని చేసుకొన్న నిశ్చయాలు ఎప్పటికప్పుడే నీటిమీది

రాతలాగ అంతరించిపోతూ ఉండేవి. కాని, ఆనాడు, కంటిమీద రెప్ప వాల్చకుండా రాత్రంతా కూర్చున్న దీక్షతో అతని నిశ్చయాలు హృదయంమీద శిలాక్షరాల లాగ అతుకుకొన్నాయి. వీరాస్వామి మళ్లీ మొదటి రోజుల వీరాస్వామి అయిపోయేడు.

"బాబూ, డాక్టరుగారూ, నా బుద్ధి తక్కువ వల్లైతేనేమి, దాని అదృష్టం లేక పోతేనేం అది పోయింది. ఇక నాకూతురుందే, ఇదే నా ప్రాణం. ప్రాణం ఏమిటి, అంతకంటే ఎక్కువది. నా పీక కోసి ఇచ్చేయమన్నా ఇచ్చేస్తాను. ఎంత ఖర్చయినా మీరు చూడకండి. ఎలాగోలాగ సంపాదిస్తాను. మీరుమాత్రం దీన్ని మామూలుమనిషిని చెయ్యాలి" అన్నాడు వీరాస్వామి.

"ను వ్వింతలా చెప్పాలిటోయి. నీభార్య దురదృష్టవంతురాలు. ఒకవిధంగా అదృష్టవంతురాలుకూడా. ఆజబ్బు వచ్చేక ఎక్కువకాలం యాతనపడేకంటే, వేగం పోవడమే మంచిది. కాని, ఈపిల్లఅంటేనే నాకు ఎంతో విచారంగా ఉంది. పాపం, అప్పుడు మందుకు వచ్చినప్పుడల్లా, 'డాక్టరుగారూ! ఒక్క రెండువందలయితే చాలునుకదండీ మాఅమ్మజబ్బు నయంకావడానికి' అంటూ ఉండేది. అంత తెలివయిన పిల్ల—ఓపికా, పట్టుదలా, చాకచక్యం ఉన్న పిల్ల ఇలా ఐపోయిందంటే... అందులోనూ నువ్వు మళ్లీ నీ మొదటిపద్ధతికి వచ్చి, ఊళ్ళో పేరూ డబ్బూ తెచ్చుకొంటూ ఉంటే......"

"ఏమిటో బాబూ, ఆ వేళసాయంత్రం నేనూ ఐపోవలసినవాణ్ణే. అంతా ఊరికి సిద్ధం చేసుకొన్నాను. అప లిడీ చచ్చిపోయిందనే నాలెక్క. అంతలో ఇప్పటిలాగే 'అమ్మా, అమ్మా, వస్తున్నా' అని కేక పెట్టింది. అందువల్ల నేను బతికినా, అది ఇలా అయిపోయింది."

"ఇది చిత్రంగానే ఉంది. మామూలుగా కొందరికి నిద్రలోనే లేవడం, తిరగడం, మాట్లాడ్డం, పని పాటలు చేసుకోవడం, తరవాత ఇవన్నీ జ్ఞాపకంలేక పోవడం అన్నది ఉందిగాని, ఇలాగ ఆ మనపటిపిల్ల కానేకాదన్నట్లుగా స్తబ్ధుగా ఉండడం, ఉండుండి అంతా ఒక నాటకంలాగ చెయ్యడమూను. ఆ వేళ బహుశః వాళ్లమ్మ తను నిద్రపోయిఉండగా కిందపడి చచ్చిపోయిఉంటుంది. ఆ లేపడమూ తనే, లేవడమూ తనే, దబ్బుమని నేల పడిపోవడం, మళ్ళీ ఎలాగో తీసుకొని వెళ్లి మంచంమీద పడుకోబెట్టడం, తను ఇంకా బ్రతికే ఉందనుకొని అప్పుడన్నటువంటి మాటలన్నీ అనడం.. ఇదంతా మళ్లీ తరవాత ఏమీ జ్ఞాపకం ఉండదుకదూ?"

"జ్ఞాపకం ఏమిటి బాబూ, అసలు మతి, ఆలోచన అన్నవే ఉన్నట్టనిపించదు. ఒకొకమాటు ఇదంతా నడిచిన పనులమూలంగా చేస్తుంది. మరొకప్పుడు తనలో తనే ప్రశ్న, జవాబు—అలా గంటలకొద్దీ మాట్లాడుకొంటూ కూర్చుంటుంది. ఉండుండి 'అమ్మా, రమ్మంటున్నావుకదూ. ఇదిగో రైలుపట్టాలు, అదుగో రైలు వస్తున్నది. అబ్బ, మధ్యలో ఎందు కాగిందో? అదుగో' అని పళ్ళు బిగకరుచుకొని ఉండిపోతుంది. మరి ఇది కుదరదా బాబూ?"

"ఏమిటో, ఏమీ చెప్పలేకుండా ఉన్నాను. కాని ఒక్కటి, ఆ మనలోకంజ్ఞానం వచ్చిన సమయంలోనయినా ఇంతకంటే కొంత నయంగా ఉంటున్నదా?"

"అప్పుడూ ఇంతే బాబూ. ఉండుండి, 'అమ్మా' అని పిలిచి, తను ఆరేళ్ల పిల్లలాగు, 'అమ్మా, అమ్మ ఉండేదే, నాకు బడికి వెళ్లడానికి అన్నంపెట్టి గౌను తొడిగేది. ఏమయిఉంటుంది? చచ్చిపోయిందంటుంది అత్తయ్య (అంటే మా పెద్దక్కలెండి). ఏమో, నిజమే కాబోలు, ఎందుకు చచ్చిపోయిందో? నాన్న కొట్టేసేడు కాబోలు' అంటుంది బాబూ. దాని చిన్నతనంలో ఒక్కమాటు ఎందుకో కోపంవచ్చి వాళ్లమ్మను కొట్టేసేను. అదీని, మా మేనమామకొడుకు కొకడు పరీక్షపోయిందని రైలుకింద పడి చచ్చిపోయేడని దాని ఆరోయేట ఉత్తరం వచ్చింది. బాబూ, అప్పటి నుండి రైలుపట్టాలన్నా, రైలుఇంజను కూతలన్నా కొన్నాళ్లు భయపడేది. ఆ రెండూ చిన్నప్పటి మరిచి

పోయినవి ఇప్పుడు జ్ఞాపకం వచ్చేయి. తక్కినవన్నీ మాత్రం మరిచిపోయింది. రోజు కొక మూడునాలుగు మార్లేనా ఈ ఫిట్లు వస్తాయి బాబూ."

"అయినా అప్పటికంటే కొంత తగ్గినట్టేకదూ. మునపటంత ఉద్ధృతం లేదుకదా, కాని, ఆ మరుపూ అదీ ఆ జీవశక్తిప్రభావమే. లేకపోతే ఆ మామూలుగా కొంత ప్రపంచజ్ఞానం ఉన్న సమయంలో వాళ్లమ్మ జబ్బుగురించీ, చావుగురించీ, ఏమీ జ్ఞాపకంలేక పోవడం. అలాగే ఉంటే ఆ దుఃఖానికీ భయానికీ బ్రతకే లేకపోవును. నిజంగా కూడా ఆత్మహత్య చేసు కొనిఉండును. అయితే ఇది ఇన్నాళ్లలో కుదురు తుందని ఏమీ చెప్పలేను. ఆ యిల్లు మార్చేయడం మంచిపని చేసేవు. వీలయినంతమట్టుకు కొత్తకొత్త ప్రదేశాలనూ, మనుష్యులనూ చూసేలాగ చూడు. తనకు కావాలన్నా అక్కరలేదన్నా ఓ గ్రామఫోనో, రేడియోనో కాని, అది సంగీతం తరుచు వినేలా చెయ్యి. తరుచు సినీమాలూ అవీ చూపించు. అయితే అక్కడ ఈ ఫిట్లు వస్తే చిక్కేగాని. అయినా ప్రయత్నించి చూడు. ఎప్పుడోమళ్లీ మామూలుగా ఉన్నప్పుడు దానంతటదే జ్ఞాపకం రావాలి. వాళ్లమ్మ జబ్బూ, తను రాత్రింబగళ్లు బట్టలు కట్టడం అదంతాను. అంతవరకూ..."

అని ఇంకా ఏమో డాక్టరుగారు అంటూ ఉండగా, 'అమ్మా, అమ్మ వస్తున్నా, ఇదుగో, ఇప్పుడే' అంటూ వచ్చి, ద్వారబంధం రైలుకమ్మి అయి నట్లుగా అందు మీద మెడ ఉంచి పళ్లు బిగించి, కళ్లు మూసుకొని, బోరగిలా పడుకొని, "ఇదుగో వచ్చింది ఇంజను, అమ్మో." అని పెద్దకేక పెట్టి మెడ పక్కకు వేలవేసింది.

డాక్టరుగారు లేవదియ్యబోతే, "వద్దు బాబూ, ఉండనియ్యండి. తీస్తే 'నేనూ చచ్చిపోయేను' అని గభీమని నేలను పడిపోతుం" దన్నాడు పలికీ పలకని గొంతుతో వీరాస్వామి.

సవరణ

గతసంచికలోని వ్యాసమందు నాగార్జునకొండశిల్పములను చర్చించుచు నొక యవనరూపశిల్పమును డైనాసియసురూపమని చెప్పితిని. పండిత లాంగుహర్ట్సుగారు ఆ చిత్రము డైనాసియసుచిత్రమయిఉండవచ్చునని అభిప్రాయమును సూచించిరనిసయితము వ్రాసితిని. కాని ఆచిత్రము డైనాసియసుచిత్రము కాదు. చరిత్రలో ముగ్గురునలుగురు డైనాసియసులు కలరు. వారందరు వేదాంతవేత్తలే. యవనదేవతలందు సయితము ఒక డైనాసియసు కలడు. అతడు నాటకకళ కధిపతి యగుటయేకాక, సురాపానదేవత. ఈ దేవతను ఋతువుల దేవతగా సయితము వాళ్లు కొలుచుచుండెడివారు. అతని కొక శిష్యుడు కలడు. ఈ శిష్యుడు సిలేనస్. ఇతనిని ఒక ముదుసలి త్రాగుబోతుగా యవనులు చిత్రించెడివారు. ఆ నాగార్జునకొండశిల్పము ఈ సిలేనస్‌చిత్రమని నా నమ్మకము.

మరొక చిన్న విషయ మేమన, అలెగ్జాండరు డైనాసియసుయతిని దర్శించెనని ఒక కథ వ్రాసితిని. అది పొరపాటు. ఆయతి దండామ్నిసు.

ఆమంచర్లగోపాలరావు.